

ÇOCUK İSTİSMARININ MİZAH DERGİLERİNDEKİ SUNUMU: LEMAN VE UYKUSUZ DERGİLERİ ÖRNEĞİ

Ekrem NAZLI*

Özet

Çocuk istismarı Türkiye’de hassas konulardan birisi olarak yer almaktadır. Medya da bu tür olaylara karşı daha hassas olmaya başlamıştır ve haberlerinde daha çok yer vermektedir. Ancak gazeteciliğin etik kodları bağlamında istismar haberleri incelendiğinde, haber inşası, istismara uğrayan çocukların yeniden istismar edilmesine yol açabilmektedir. Çocuk hakları noktasında da istismar haberleri verilirken, istismara uğramış çocuklar etik ihlaller sonucu yeniden istismar edilebilmektedir.

Mizah, eleştirel yapıyla güldürürken mesaj verebilen edebi bir türdür. Mizah dergileri ülke gündeminde yer alan olayları, haberleri sayfalarında yer verip yorumlayabilmektedir, gündemine almaktadır. Bu haber konusundan birisi de çocuk istismarıdır. Mizah dergileri çocuk istismarını da haftalık yayınlarında kendilerine konu edinebilmektedir. Bu çalışmada Leman ve Uykusuz mizah dergilerinin, çocuk istismarını sayfalarında yer alışı biçimleri incelenmiş ve yeniden istismarın oluşup oluşmadığına bakılmıştır. Bu bağlamda iki derginin incelenen toplam 22 sayısında 4 karikatür tespit edilmiştir. Karikatürlerde istismar konuları yer alırken, medyada rastlanır biçimde yeniden istismara rastlanmamıştır ancak dergilerin yayın politikalarından kaynaklanan yorumlama biçimi nedeniyle, istismar olayının geri planda kaldığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk İstismarı, Mizah, Karikatür, Leman Dergisi, Uykusuz Dergisi

THE PRESENTATION OF CHILD ABUSE IN HUMOR MAGAZINES: THE EXAMPLES OF LEMAN AND UYKUSUZ MAGAZINES

Abstract

Child abuse is one of the sensitive issues in Turkey. The media has also become more sensitive towards such incidents and it is giving them more space in its news. However, when the news about abuse in the context of journalism's ethical codes are analyzed, it is seen that the construction of news may lead to the re-exploitation of abused children. When it comes to the news about the abuse of children's rights, abused children can be subject to another abuse as a result of ethical violations.

Due to its critical structure, humor which is a literary genre, is capable of giving a message through making people laugh. Humor magazines can be used to comment on the events present on the country's agenda and to include them in its own agenda. Child abuse is one of those news topics. Humor magazines can use the child abuse as a subject in their weekly publications. In this study, the ways in which child abuse appear in Leman and Uykusuz humor magazines were analyzed and it was examined whether the abuse occurred again. In this context, 4 caricatures were identified in 22 of the two journals reviewed. While the caricatures contain topics about abuse, there has been no re-exploitation in the media, but due to the way of interpretation arising from the publication policies of the magazines, it has been determined that the abuse was present in the background.

Keywords: Child Abuse, Humor, Caricature, Leman Magazine, Uykusuz Magazine

* Tezli yüksek lisans öğrencisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı
ORCID No: 0000-0003-1255-2454

1. Giriş

Çocuk istismarı haberlerinin topluma iletilmesiyle birlikte konuya yönelik kamuoyunda istismar konusunda hassasiyet oluşmaktadır ve toplumun ilgisini çekmektedir. İlgi çekmesinin yanı sıra, toplumda çocuk istismarı noktasında, konunun farklı yönleri hakkında bilinçlenme gerçekleşmektedir. Medya da bu bilinçlenmeye katkı sağlamaktadır.

Medya çocuk istismar haberlerine yer verirken gazeteciliğin etik ilkeleri doğrultusunda yer vermesi gerekmektedir. İstismar haberlerinde olayın boyutuna göre medyada yer alma biçimleri değişmekle beraber, gazetelerde alışlageldik biçimiyle üçüncü sayfada yer almaktadır. Böylece çocuk istismar haberi yapılırken, gazeteciliğin etik ilkeleri ihlal edilip, çocuk istismar haberi kamuoyuna sunulurken çocukları yeniden istismara yol açılabilmektedir.

Mizah dergileri haftalık yayınlarında, kapaklarında veya ikinci ve üçüncü sayfalarında ülke gündeminde meydana gelen olaylardan kendi yayın politikaları doğrultusunda haberleri seçerek, karikatürlerle yer vermektedir. Eleştirel olma yapısını taşıyan mizah kavramı ve mizah dergileri, haftalık yayınlarında ülke gündemlerini takip ederek kendi bakış açılarını karikatürlerle yansıtmaktadır. Bu çerçevede mizah dergileri gündemde öne çıkan haberleri ve kendi yayın politikalarına göre seçtiklerini karikatürlerle okurlarına sunmaktadır. Seçilen karikatürler, karikatürde imzası olan kişi ya da kişilerin yorumlama biçimiyle sunulmaktadır. Böylece gündeme alınan konular, mizahın yapısında mevcut olan güldürme ve düşündürme eylemleriyle beraber okuyucusuna karikatürlerle konu hakkında haberdar etmekte ve mesaj vermektedir.

Bu makale, tıpkı medyada yer alan çocuk istismar haberlerinin yeniden bir istismar üretiminde bulunabilmesi durumundan hareketle oluşturulmuş ve çocuk istismarının mizah dergilerindeki yer alma biçimlerine bakılıp medyada gerçekleşebilen çocuk istismarının haberleştirilirken yeniden istismar edilmesi durumunun mizah dergilerinde de gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmıştır. Buradaki temel amaç, mizah dergilerinde çocuk istismarı konusu işlenirken, medyada karşılaşılan etik ilkeler ihlali sonrası yeniden istismar etme durumunun mizah dergilerinde de gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmak istenmesidir.

Mizah alanında ve mizah dergilerinde farklı türde ve konularda çalışmalar literatürde bulunmaktadır. Ancak literatürde çocuk istismarı konusunun mizah dergilerindeki yansıması, yer alma biçimi gibi konularda herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda makale, konusu itibarıyla özgünlük içermekle birlikte, alana katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda bu çalışmada, Leman ve Uykusuz mizah dergilerinin 7 Mart-17 Mayıs 2018

tarikhleri arasındaki sayıları çalışmaya dahil edilmiştir. İki derginin toplam 22 sayısı tarafı incelenerek, çocuk istismarı hakkındaki karikatürler tespit edilerek incelenmiştir.

2. Çocuk İstismarı

Çocuk istismarı konusundan önce çocuk kime denmektedir, çocuk olarak tanımlanan bireyler kimlerdir sorusuna cevap vermek gerekmektedir. Türkiye'nin de imzasının bulunduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde birinci kısım birinci maddede çocuk tanımı şöyle yapılmaktadır: Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır (UNICEF, 2018).

Çocukluk kavramı; tarih içinde toplumun inançlarına, ekonomilerine ve kültürlerine göre değişen bir kavram olarak yer almaktadır. "Çocuk Hakları Sözleşmesi"ne (ÇHS) göre, 18 yaşın altındaki her insan çocuk sayılır. ÇHS'nin 1. maddesinde, çocuklara uygulanan kanunlar çerçevesinde daha önce rüşt yaşına erişilmedikçe 18 yaşını bitirmemiş kişiler "çocuk" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım "Türk Medeni Kanunu"nda kullanılan "küçük" kavramını kapsamaktadır. Çocukluk; gençlik ve yetişkinliği biçimlendiren bir dönemdir. Ruhen, bedenen ve zihnen sağlıklı, başarılı, kendine ve topluma yararlı, ahlaklı olup olmamak da nasıl bir çocukluk geçirmiş olduğumuzla yakından ilgidir. Bu nedenlerden ötürü gelişmiş toplumlarda devletlerin politikasında çocukların eğitimi, sağlığı ve sosyal hakları yer almaktadır (Ecehan ve ark., 2013).

Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre çocuk ihmali ve istismarı; 18 yaşın altındaki çocukların sağlığını, sağ kalımını, gelişimini veya ilişkilerdeki güven duygusunu olumsuz önde etkileyen fiziksel/duygusal/cinsel istismar, ihmal ve diğer sömürü türleriyle sonuçlanan kötü davranışlardır (WHO, 2018).

Çocuk istismarının zaman sınırlaması yoktur. Bir olayın, durumun istismar olup olmayışı kültürlerde ve dönemin şartlarına göre değişmektedir, farklılaşmaktadır (Polat, 2007: 25-27).

3. Mizah Kavramı

Mizah kavramı Türk Dil Kurumu'nun tanımında Arapça kökenli bir kelime olup gülmece olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018). Dolayısıyla mizahın temelinde gülme eylemi yatmaktadır. Gülmek, herhangi bir durum, olay karşısında farklı boyutları olan bir eylemdir.

Mizah etkili olabilmesi için toplumsal ya da dilsel bağlamın bilinip gönderme yapılanın anlaşılması gerekmektedir. Böylece mizahi öğelerin vermek istediği mesajlar ve güldürü öğeleri anlaşılabilir. Mizahın toplumsal eleştiri yönü de vardır. Mizaha konu

olan öğeler, durumlar gülünç yönleriyle birlikte öne çıkarılarak eleştirilir. Bu yönüyle mizahın savunma yönü de vardır (Fenoglio ve Georgeon, 2000: 8-9).

Mizah denildiği zaman akla gelen ilk kavram “gülme”dir. Mizah, gülme ile birlikte anılıyor olsa da mizah üzerine yapılan çalışmalar mizahı sadece bir eylemle tanımlamanın yetersiz olacağını gösterir. Mizah; kuramları, türleri, alanları, icra ortamları, işlevleri, kültürel yapı ile etkileşimi, sosyal ve siyasal etkileri ile açıklanabilecek bir disipline karşılık gelir (Kamiloğlu’ndan akt. Türten, 2017: 63).

Mizah pek çok işleve sahiptir. Bunların arasında eğlendirme, eleştiri ve hoşgörü, başkaldırı, yarar veya zarar verme, sosyalleşme, hayata tutunma, fiziksel iyileştirme, gerilimi azaltma, sorunlarla başa çıkma, savunma ve saldırı, toplumsal tarihin kod ve mesajlarını taşıma, dikkat çekme gibi pek çok işlev yer alır. Bu işlevler mizahın birey ile toplum arasında bir bağ kurduğunu gösterir. Mizah tüm bu işlevleriyle sosyokültürel çatışmaların da izlenebileceği bir alanı oluşturur (Kamiloğlu’ndan akt. Türten, 2017: 64).

Mizah, çizgilerle yapılabildiği gibi yazınsal alanda da yapılmaktadır. Hiciv yazıları, fıkralar, güldürüler, karikatürler gibi alanlarda, sahne sanatlarında mizah ve mizah unsurları kullanılmaktadır. Burada mizah içerisinde karikatüre yer verilmiştir.

Karikatürcüler Derneği’nin *Başlangıcından Bugüne Türk Karikatürü* adlı eserinde karikatür sözcüğünün İtalyanca “carattera” kelimesinden, karakter anlamına gelen kelimedenden ve hücum etmek anlamına gelen “caricare” sözcüklerinden türetilerek oluştuğu ifade edilmektedir (1971: 5). Türkiye’de karikatür sözcüğü kullanılmaktadır.

Karikatür, çizgilerle yapılan abartıya dayalı bir çizgi sanatıdır. Türkiye’de mizah dergiciliği Teodor Kasap’ın 1870 yılında “Diyojen” dergisini yayınlamasıyla başlar ve günümüze kadar gelişerek gelmektedir (Karikatürcüler Derneği, 1971: 6).

Eleştiri yapmanın bir aracı olan mizah, zayıfın güçlüye karşı kullandığı bir silahtır. Mizah, kurulu düzene karşı çıkmayı, özgürleşmeyi sağlar. Toplumun deşarj olmasında, rahatlamasında yardımcı olan mizah, hem savunma hem de protesto ve tahrip etmede etkindir (Davulcu, 2015: 15).

4. Leman ile Uykusuz dergisinde çocuk istismar haberleri karikatürleri

Leman dergisi 1990’lı yıllarda yayın hayatına başlayan, Tuncay Akgün’ün başını çektiği karikatürcülerle yayın hayatına başlamıştır. Oğuz Aral’ın Gırgır dergisinden sonra Limon dergisinde devam eden Leman dergisi yazar ve çizerleri, 1990 yılında Limon dergisini Leman ismiyle değiştirip yayınına devam etmektedir (Akyol, 2017).

Leman mizah dergisi, yayınlarında eleştirel ve muhalif bir tavır takınarak devam etmektedir. Bazı sayıları ve karikatürleri toplumda ve siyasi alanda olumsuz etkiye yol açıp, mahkeme, kapatma ve toplatma gibi durumlar yaşamıştır. Derginin ikinci ve üçüncü sayfalarında ya da kapaklarında bir hafta içerisinde meydana gelen haberlerden, kendi yayın politikalarına göre seçilen haberler karikatürleştirilip yer verilmektedir. 5 Türk Lirası'ndan satışta olan dergi, 1375'inci sayıya ulaşmıştır ve her hafta çarşamba günü yeni sayısı yayınlanmaktadır.

Uykusuz dergisi 5 Eylül 2007 yılında, karikatürist Uğur Gürsoy'un imtiyaz sahipliğinde yayın hayatına başlamıştır. İnternette de popülerleşen 'Hunili' karakterinin yaratıcısı olan Yiğit Özgür de Uykusuz dergisinde çizmektedir. Vedat Özdemiroğlu, Ersin Karabulut, Sönmez Karakurt, Cihan Ceylan, Yetkin Gülmen ve Engin Ergönültaş derginin yazar ve çizer kadrosunda yer alan isimlerdendir. Penguen dergisinin kapanmasının ardından bazı çizerler Uykusuz'da çizimlerine devam etmektedir (Eastern Mediterranean University, 2016).

Uykusuz dergisi de *Leman* dergisi gibi eleştirel bir tutumla yayın politikası olan bir mizah dergisidir. Yayına başladığı tarihten bugüne ikinci ve üçüncü sayfalarında veya kapak sayfalarında haftalık gündemde meydana gelen olaylardan haberlerden seçmece karikatürler yer almaktadır. Ancak her sayısında haberler hakkında çizimler bulunmayabilmektedir. 4 Türk Lirası olan fiyatıyla Uykusuz dergisi, Türkiye genelinde her hafta perşembe günü yeni sayısı yayınlanmaktadır.

Karikatür 1. Uykusuz Dergisi

Kaynak: Uykusuz Dergisi, 8 Mart 2018, Sayı:10

Karikatür 1’de yer alan Uykusuz Dergisi’nin kapak çizimine konu olarak istismar olayının yaşandığı bölge, okul ya da yurdun isminin yazılmasına ceza verileceğine yönelik tasarı eleştirilmektedir. Kapakta yer alan metinde “Çocuk istismarlarının önüne geçilmesi için ağır cezalar getirmeyi planlayan AKP’nin tasarısı ortaya çıktı. Yeni tasarıya göre, vakanın yaşandığı semtin, beldenin, okulun ya da yurdun ismini yazana ceza verilecek.” ifadeleri yer almaktadır. Çocuk istismarına yönelik cezaların gündeme getirilmesiyle beraber, istismarın gerçekleştiği mekân ya da bölgenin isminin yazılmasına ceza verilmesi çelişkili bir durum olarak yansıtılırken, tasarı eleştirilmektedir.

Karikatürde ise toplumu ifade eden bir kalabalık içerisinde, elinde çay olan bir adam yer alırken “Artık seni burda kimse duyamaz...” sözleriyle seslendirilmektedir. Adamın yanında ise çocuk bulunmaktadır ve gözleri yere bakarken, tedirgin bir halde resmedilmektedir. Adamın takındığı yüz ifadesi ve salyalı bir şekilde çizilmesiyle olası istismarcının tasviri yapılmaktadır. Çocuk ise toplum içinde olmasına rağmen yalnız olmanın verdiği tedirginlik yüzüne yansımakta ve korkmuş bir şekilde yere doğru bakmaktadır.

Toplumu ifade eden arkadaki kalabalıkta ise elinde telefon olan bir genç, alışveriş yapmış olan bir kadın ve farklı yönlere yönelmiş diğer insanlar yer almaktadır. Her ne kadar yardım etmesi muhtemel kişilerin içinde dahi olunsa da, herkes kendi işine odaklanmış ve kendiyile meşgul bir şekilde gösterilerek, çocuğun maruz kaldığı istismar ve oluşan mağduriyetin pekiştirildiği mesajı verilmektedir.

Karikatür 2. Leman Dergisi-1

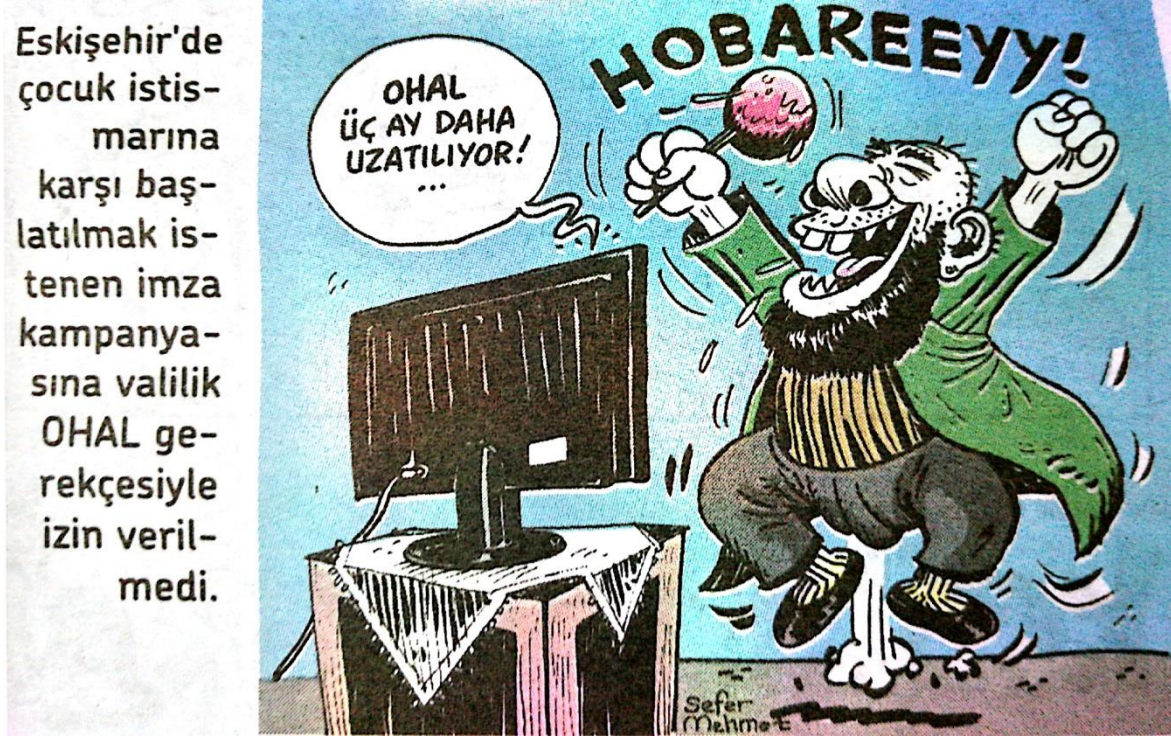
Kaynak: Leman Dergisi, 14 Mart 2018, Sayı: 11

Karikatür 2’de *Leman Dergisi*’nin 11’inci sayısının arka kapağındaki karikatür yer almaktadır. Çizimin üst bandında yer alan alanda basından şu habere yer verilmektedir: “*Yine Metro Turizm yine sapık muavin! 10 yaşındaki ilkokul öğrencisini istismardan tutuklandı. Iğdır-İstanbul seferini yapan otobüste annesi ve dedesiyle seyahat eden 10 yaşındaki ilkokul öğrencisi kızın uyuduğu sırada, muavinin istismar ettiği ortaya çıktı. Mağdur kızın şikâyetiyle şüpheli Cihat T. (24) tutuklandı. (Basından)*” Haber kalıbında verilen metinde yine kelimesiyle birlikte şirketin önceki olaylarına atıf yapılırken, meşrulaştırma yapılarak haberciliğin etik dışı uygulaması tekrar edilmektedir. Turizm şirketinde gerçekleşen başka olaylara atıf yapılmasının yanı sıra şirkete yönelik genelleme yapılarak, olay olağanlaştırılmaktadır.

Metnin altında Haydari imzasıyla yer alan karikatürde şehirlerarası otobüsün iç kısmı tasvir edilmektedir. Farklı farklı insanlar olarak resmedilen yolcular, muavinin anonsu karşısında şaşırmış ve tedirgin olmuş bir şekilde ifade takınmaktadırlar. Şoför, güneş gözlüklü orta yaşlı biri olarak resmedilmektedir. Muavin “*Metro Turizmin seksi yolcuları!*” şeklinde anons yaparken seslendirilmektedir. Yolculara sırtı dönük olan muavinin, ağzından salyalar akarmışçasına ve kısmen de yolculara bakar biçimde çizilmektedir. Sağ elinde mikrofon yer alırken sol eli çerçevenin altında kalmakta, hareketi andıran küçük çizgiler ve baloncuklarla muavinin eylemi resmedilmektedir. Çocuk istismarını arka kapakta gündemine alan dergi, muavini ‘seksi’ tanımlamasıyla yolculara hitap ettirerek, cinselliğe atıf yapmakta ve şirketin muavinlerini genellemektedir. İstismar eleştirisi yapılacakken, haberde değinilen unsurun/unsurların çizimde eksik kaldığı görülürken, meşrulaştırıcı sözlerle, çizimlerle istismar geri planda kalmaktadır.

Karikatür 3. Leman Dergisi-2

Kaynak: Leman Dergisi, 18 Nisan 2018, Sayı: 16

Karikatür 3'te Leman Dergisi'nin 16'ncı sayısının üçüncü sayfasında yer alan bir karikatür yer almaktadır. Karikatür "Eskişehir'de çocuk istismarına karşı başlatılmak istenen imza kampanyasına valilik OHAL gerekçesiyle izin verilmedi." metniyle verilmektedir. Metinde çocuk istismarı hakkındaki kampanyanın desteklendiği anlaşılırken, OHAL şartlarına değinilerek siyasilere gönderme yapılmakta, eleştirilmektedir. İstismar hakkında gerçekleştirilecek bir kampanyanın öne çıkarılması istenirken yasaklanması, derginin muhalif tutumu nedeniyle siyasi eleştiriye dönüştüğünden, istismar olayı siyasetin gerisinde kalmaktadır.

Sefer Mehmet imzalı karikatürde kişi "OHAL üç ay daha uzatılıyor!..." haberini televizyon karşısında alıp "Hobareeyy!" şeklindeki sevinci temsilen bir ifadeyle betimlenip yer almaktadır. Ayrıca kişinin giyimi, renkleri, sakal bırakma biçimi ve elindeki şekeriyle, derginin istismarcı imajı oluşturduğu görülmektedir. OHAL'e sevinecek kişilerin istismarcılar olacağı işaret edilerek, önyargılı bir tutum geliştirilmektedir.

Karikatür 4. Leman Dergisi-3

Kaynak: Lemana Dergisi, 28 Şubat 2018 Sayı: 09

Karikatür 4'te Lemana Dergisi'nin 9'uncu sayısındaki kapakta yer alan karikatürü yer almaktadır. Kapak konusu olarak çocuk istismarcılarının hadım edilmesine yönelik gündem seçilmiştir. Logonun altında yer alan metinde “Çocuk istismarına karşı kimyasal hadım da gündemde.” ifadeleri verilmektedir. Metnin ardından karikatürde, ortada bir adam ve çevresinde dört adam çizilmektedir. Sol üstteki adam “Kadın olmuşsun diye duyduk!” derken, dört kişinin ortasında kalan adam “Yanlış anlamışsınız. Hadım oldum.” şeklinde karşılık vermektedir. Adamın bu cevabına karılık sağ alttaki adam ise “Yeterli bizim için.” demektedir.

“Kadın olmuşsun diye duyduk.” ifadeleriyle konuşurulan adam, toplumdaki önyargıyı da yansıtmaktadır. Bir yandan istismarcıların hadım edilmesine yönelik olumlu bir kanaat oluşturulurken, bir yandan da kadınlık-erkeklik konularında, toplumsal cinsiyet kodları ve önyargılar verilerek pekiştirilmektedir. “Yeterli bizim için.” sözleriyle istismarcılara yönelik bir eleştirel tutum görülmektedir. İstismarcılar için kadın, erkek, hadım edilmiş yahut edilmemiş fark etmemektedir şeklinde bir imaj oluşturulmaktadır.

Sonuç

Çocuk istismarının tarihi geçmişi olmasının yanı sıra 20'nci yüzyılının ortalarından itibaren gündeme daha çok gelmeye başlamıştır. Kültür farklılıklarından oluşan durumlar, toplumların çocuklara yönelik davranışlarında etkili olmuştur ve davranışın istismar olup olmadığı noktasında karar vermek değişkenlik içermektedir. Bu değişkenliğin yanı sıra çocuk istismarı farklı biçimlerde gerçekleşebilmektedir ve istismar eyleminin içeriği ve niteliği, çocuk istismarının farklılığını oluşturmaktadır. Çocuk istismarının tarihsel geçmişi olması, kültürden kültüre değişkenlik göstermesi, istismarın toplumsal bir karşılığının, etkisinin de olduğunun göstergesidir. Toplumsal bir sorun olarak çocuk istismarı, toplumlarda istismara yönelik bir hassasiyet oluşturmaktadır. Hassasiyetin oluşmasında, toplumun çocuk istismarı konusundaki bilinçlenmesi, istismarın bir sorun olarak görülüp gündeme getirilmesi, hukuki alanda da yaptırımın olması bu hassasiyeti güçlendirmektedir.

Çocuk istismarındaki toplumsal hassasiyetin oluşumunda, gündem oluşturabilme özelliğiyle medyanın da etkisi vardır. Bu etki oluşurken, medyanın her haber türünde uyması gerektiği gibi, etik kurallar doğrultusunda haberleri topluma iletmesi gerekmektedir. Çocuk istismar haberinde ise etik ilkelere özellikle hassasiyet göstermesi gerekmektedir ve ilkelere uyulmadığı takdirde, gerek medya sektörü tarafından gerekse toplum tarafından eleştirilerin odağı olabilmektedir. Bu bağlamda medya, etik ilkeler doğrultusunda haber üretmediği durumlarda, habere konu olan mağdur kişi ya da kişilerin yeniden mağdur olmasına yol açabilmektedir.

Söz konusu mağduriyet çocuk istismar haberlerinin veriliş biçimlerinde, haberin odağı ve içeriği, çerçevelemesi, haberciliğin etik ilkelerinin ihlalden oluşan ve haber aracılığıyla gerçekleşen yeni bir mağduriyet ve istismarın yeniden üretilmesine yol açmaktadır. Bu bağlamda medyanın çocuk istismarı haberleri, istismarı yeniden üretilmekte, istismar durumu geride kalabilmektedir.

Mizah, yapısında eleştirellik taşıyan, toplumda gerçekleşen olayları gündemine alarak güldürürken düşündürebilen edebi bir daldır. Toplumla olan ilişkisinden hareketle mizah dergileri ülke gündeminde meydana gelen olayları, haberleri sayfalarına taşıyarak okurlarına sunmaktadır. Gerek kapak sayfalarında gerekse iç sayfalarda, seçilen haberler ya da haber konuları karikatür biçiminde ya da yazarları tarafından düz yazı formunda yer alıp, gündemdeki olaylar yaygın politikalarına uygun biçimde topluma mizah aracılığıyla yeniden sunulmaktadır. Mizahın eleştirel yapısı, muhalif olma yapısı, gündemine aldığı konunun işleme biçimini de etkilemekte, söz konusu konu yeniden üretilip mizahi çerçevede okura ulaştırılmaktadır.

Mizah dergileri sadece yayınlandığı ülkenin gündemindeki olay ve konuları gündemine almamaktadır. Dünyada gerçekleşen olayları, gelişmeleri de takip etmekte, kendi üslubunca okuruna sunmaktadır. Toplumsal olaylardan siyasete, ekonomiden kültür sanata pek çok alanda gerçekleşen olaylar, mizah dergilerinin sayfalarında yer alabilmektedir. Bunun yanı sıra, toplumun hassasiyet gösterdiği konulara da yer vermekte, toplumsal gündeme katkı sağlamaktadır. Bu toplumsal hassasiyetlerden biri de çocuk istismarıdır. Mizah dergileri çocuk istismarı konusunu da sayfalarına taşımaktadır ve değerlendirmektedir.

Bu çalışmada Uykusuz ve Leman dergilerinde yer alan çocuk istismarı hakkındaki karikatürlerin yer alış biçimleri incelenmiştir. İncelemeye dahil edilen iki derginin toplam 22 sayısı sonucunda, konu kapsamında Uykusuz dergisinde bir, Leman dergisinde üç karikatür tespit edilmiştir. Tespit edilen karikatürlerde, medyada yer alan çocuk istismar haberlerinin, istismarın yeniden üretilmesine yol açan durumların olduğu gibi, mizah dergilerindeki çocuk istismarı hakkındaki karikatürlerde de yeniden istismar üretiminin olup olmadığı incelenmiştir.

Karikatürlerde, tıpkı medyada karşılaşıldığı gibi istismarın yeniden üretilerek çocukların yeniden istismarına yol açmadığı görülsede, istismar olayının yayın politikasının etkileriyle geri planda kaldığı tespit edilmiştir. Her ne kadar dergiler çocuk istismarını gündemine alıp sayfalarına taşımışsa da, karikatürlerin yer alış biçimi ve içerikleri, istismar olgusunun eleştirinin odağı olmasından çıkarak, siyasi bağlamda bir eleştiri üretilmiştir.

Ülke gündeminin siyaset ağırlıklı olması ve istismar haberlerin zamanla gündem olma derecesine bağlı olarak mizah dergileri yayınlarında çocuk istismar konusuna sayfalarında yer vermiştir. Bu bağlamda karikatürler, balon yazıları ve üst yazılarıyla birlikte istismar konusu, ülke gündemindeki gelişmeler doğrultusunda ele alınmış ve işlenmiştir.

Kaynakça

Akyol, K. (2017). “Mizah Okulu LeMan 25 Yaşında”.

<https://www.dw.com/tr/mizah-okulu-leman-dergisi-25-ya%C5%9F%C4%B1nda/a-37466447>, Erişim Tarihi: 13.12. 2018.

Davulcu, E. (2015). “1950’li Yıllarda Kayseri’de Yayınlanan Mizah Gazeteleri Ve Bu Gazetelerin Yazılarında Siyasi-İdari Ve Ekonomik Hayat”. *Akademia*. 4 (1): 14-34.

Ecehan, S.; Bilen, A.; Ay, M. O.; Gülen, M.; Avcı, A.; İçme, F. (2013). “Çocuk İstismarı ve İhmalinin Değerlendirilmesi”. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*. 591-614.

Eastern Mediterranean University (2016). “Uykusuz- Karikatüristlerle Söyleşi”.

<https://www.emu.edu.tr/en/news/events/uykusuz-karikaturistlerle-soylesi/1235/pid/1552> , Erişim Tarihi: 14.12. 2018.

Fenoglio, I.; Georgeon, F. (2000). *Doğu'da Mizah*. (Çev. A. Berktaş). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Karikatürcüler Derneği (1971). *Başlangıcından Bugüne Türk Karikatürü*. İstanbul: Karaca Ofset.

Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

TDK (Türk Dil Kurumu) (2018). Sözcük arama: “mizah”.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5afe8caf417718.96930802 . Erişim Tarihi: 18.05.2018.

Türten, E. (2017). “2016 Yılında Yaşanan Terör Olaylarının Mizah Dergilerine Yansıması”. *Marmara İletişim Dergisi*. (28): 61-88.

UNICEF Resmi Web Sitesi (2018). “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme: Birinci Kısım, Madde 1-20”, https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html . Erişim Tarihi: 13.12.2018.

WHO (World Health Organization) (2018). “Child Maltreatment”.

<https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment> .

Erişim Tarihi: 13.12.2018.

Karikatür Kaynakları:

Uykusuz Dergisi (2018). 8 Mart Perşembe, Sayı: 2018/10, No:549, Sayfa 1 (Kapak Sayfası), Mürekkep Basın Yayın Ltd. Şti., İstanbul.

Leman Dergisi (2018). 14 Mart 2018 Çarşamba, Sayı: 2018/11, No: 1366, Sayfa 16 (Arka Kapak), LM Basın Yayın Ltd. Şti. İstanbul.

Leman Dergisi (2018). 18 Nisan 2018 Çarşamba, Sayı: 2018/16, No: 1371, Sayfa 3, LM Basın Yayın Ltd. Şti. İstanbul.

Leman Dergisi (2018). 28 Şubat 2018 Çarşamba, Sayı: 2018/09, No: 1364, Sayfa 1 (Kapak Sayfası), LM Basın Yayın Ltd. Şti. İstanbul.